

Mia Laiho kok

Toimenpidealoite kevään yhteishakuun liittyvien yliopistojen ja korkeakoulujen pääsykokeiden järjestämisestä

Eduskunnalle

Moni korkeakoulujen valintakokeisiin valmistuva yllättyi 9.4. tulleesta tiedosta, etteivät ammatikorkeakoulut ja yliopistot järjestä kevään valintakokeita perinteisellä tavalla. Yliopistot ovat linjanneet, että perinteisiä valintakokeita ei ole koronatilanteen vuoksi mahdollista järjestää turvallisesti, ottaen huomioon koetilanteeseen liittyvät riskit ja riskiryhmien tunnistamisen vaikeuden. Opiskelijavalinnat järjestetään mahdollisesti perinteisten pääsykokeiden sijaan kevään ja kesän aikana vaihtoehtoisilla, fyysistä kontaktia välttävillä tavoilla. Tarkempia ja konkreettisia ohjeita valintakokeista joudutaan vielä odottamaan. Tämä vaikuttaa tuhansien nuorien elämään.

Ammattikorkeakouluihin 1.4. päättyneeseen yhteishakuun ilmoittautui yhteensä 92 000 hakijaa ja heistä 75 000 ilmoittautui valintakokeeseen. Määrä on valtava. Ammatikorkeakoulut ovat jo vuosia kehittäneet valintakoejärjestelmäänsä yhdessä, joten kyvykkyyttä etäpääsykokeiden järjestämiseen löytyy. Ammatikorkeakoulujen valintakoe järjestetään etäkokeena kesäkuun alussa.

Yliopistojen kohdalla yhtenäistä korvaajaa pääsykokeille ei ole, vaan kukin yliopisto ratkaisee asian tilanteensa mukaan. Ministeriön päätöstä poiketa aiemmin ilmoitetuista valintakokeella sisään otettavista opiskelijoista ei voida jättää yliopistojen oman harkinnan varaan.

Aiemmin suunniteltuihin pääsykoemalleihin tulee siis merkittäviä muutoksia. Nuoret ovat voineet ottaa jopa kuukausia palkatonta lomaa töistä lukeakseen pääsykokeisiin sekä maksaa tuhansia euroja valmennuskursseista. Nuorten yhdenvertaisuus ja oikeusturva pitää turvata korkeakouluhauissa.

Opetus ja kulttuuriministeriön täytyy tuntea vastuunsa eikä siirtää vastuuta yliopistoille. Valintakokeiden järjestämisvastuun vierittäminen yliopistoille ja korkeakouluille itselleen on eriarvoistava päätös. Kaikkia koulutuslinjoja ja tiedekuntia tulisi koskea samat valtakunnalliset säännöt. Päätös asettaa opiskelijat eriarvoiseen tilanteeseen, koska nyt osa järjestää etänä tai muulla tavalla ja osa ei järjestä ollenkaan.

Opiskelijavalinnoissa pidetään kiinni alakohtaisista yhteisvalinnoista ja otetaan huomioon kunkin alan erityispiirteet. Esimerkiksi julkisuuteen on kerrottu, että oikeustieteellisen alan yhteisvalinnassa todistusvalinnan ja valintakoevalinnan kiintiöt pidetään ennallaan. Oikeustieteen valintakokeen ensimmäinen vaihe järjestetään sähköisesti ja lisäksi on mahdollista, että valintakokeeseen sisältyy toinen vaihe erikseen määriteltynä ajankohtana.

Toimenpidealoite TPA 42/2020 vp

Vaikka valintakokeiden siirtämistä perustellaankin terveys- ja turvallisuussyillä, on se silti erittäin ongelmallista ja eriarvoistavaa. Päätös tulee johtamaan lisääntyneisiin välivuosiin ja väliinputoajiin. Täysin uudentyypinen pääsykoe saattaa myös osoittautua esteeksi, jos joku on harjoitellut kokeeseen vanhan ja oletetun koemallin mukaan. Lukutyön määrää ja stressiä ei voida paljasta näin. Monet ovat keskittyneet pääsykokeisiin kuukausien ajan, moni on lopettanut työnsä valmistautumisen takia ja osallistunut myös kalliille valmennuskursseille. Kyse on nuorille taloudellisesti myös merkittävästä asiasta. Meillä on myös merkittävä määrä varusmiehiä, jotka eivät ole voineet hakea edellisenä vuonna palveluksen takia pääsykokeiden kautta opiskelemaan varusmiespalveluksen ajoituksen tai riittämättömän lukuajan takia, jolloin heille voi tulla kolmekin välivuotta, jos he eivät tänä keväänä pääse hakemaan pääsykokeiden kautta yliopistoihin. Tämä ei ole heillekään kohtuullista ja eriarvoistaa hakijoita. On myös yleisesti hyvin tiedossa, että pojat usein kypsyvät myöhempään ja pääsykokeet voivat olla heille merkittävä väylä yliopistoon. Jos pääsykokeita ei järjestetä samassa määrin kuin aiemmin, hankaloituu tilanne heidän osaltaan entisestään. Kyse on myös tasa-arvosta niin sukupuolen kuin mahdollisuuksien suhteen.

Osa pääsykokeiden valvojista voi pelätä koetilannetta, jos siihen liittyisi terveysuhkaa. On ymmärrettävää, että uusi virus voi aiheuttaa pelkoja. Tämä on kuitenkin vain yksittäinen tilanne. Ja jos tämä koetaan uhkana niin kokeen valvojille ja osallistujille voisi jakaa käsidesiä, hanskat ja suumaskit kokeen ajaksi sekä heidät voitaisiin sijoittaa useisiin tiloihin tai isoihin tiloihin, jotka voi jakaa pienemmiksi. Kyseessä on se, halutaanko oikeasti järjestää asia opiskelijoiden tilanne huomioiden.

Digitaaliset valintatavat, verkkokurssit sekä todistusvalinnan laajentaminen tai avoimen yliopiston väylän valinta ei sovellu korvaamaan kaikilla linjoilla pääsykoetta. Kaikilla yliopistoilla ja tiedekunnilla ei ole myöskään järjestelmää, jolla kaikki pääsykokeet voitaisiin järjestää etänä. Pääsykokeen perusteella sisään otettavien määrä pitää olla sama kuin aiemmin yhteishaussa ilmoitettu määrä.

Opiskelijavalinnoissa pitää toteutua alkuperäiset kiintiöt, sillä muuten valinta laittaa hakijat epätasa-arvoiseen asemaan. Tämä on oikeusturva-asia. Ministeriön tulisikin ryhtyä toimenpiteisiin, että yliopistoille tulisi linjaus, että yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus voitaisiin varmistaa sisäänpääsyssä eri puolella Suomea. Ensimmäiset valintakokeet ovat jo 15.5., mutta suunniteltuja koepäiviä voisi siirtää vähän myöhemmäksi, niin yliopistot ja korkeakoulut ehtisivät suunnitella järjestelyjä paremmin. Lisäksi tulisi selvittää tilat, joissa pääsykokeita voidaan järjestää.

Opetus ja kulttuuriministeriön täytyy tuntea vastuunsa eikä siirtää vastuuta yliopistoille. Nyt jos pääsykokeet siirrettäisiin toukokuun lopulle tai kesäkuun alkuun, se olisi teknisesti tehtävissä ja aikaa olisi järjestelyille enemmän. Jos tahtoa ja halua oikeasti on, valintakokeet voidaan toteuttaa. Ministeriön on nyt kuitenkin otettava asiassa johtovastuu, ja annettava selkeät ohjeet ja linjaukset yliopistoille ja korkeakouluille pääsykokeiden järjestämisen välttämättömyydestä. Yliopistot ovat isoimmissa kaupungeissa, joten tyhjiä tiloja löytyy varmasti, jos yhteistyötä tehdään esim. kaupunkien kanssa. Tyhjiä kouluja, messuhalleja, urheiluhalleja yms. löytyy varmasti, jos omia tiloja ei ole riittävästi.

Toimenpidealoite TPA 42/2020 vp

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, että opiskelijoiden oikeusturva sekä yhdenvertainen ja oikeudenmukainen kohtelu varmistetaan yliopistojen ja korkeakoulujen valintamenettelyssä, pääsykokeet järjestetään ja pääsykokeiden perusteella valittavien oppilaiden osuutta ei vähennetä.

Helsingissä 16.4.2020

Mia Laiho kok